

A photograph of a garden scene. In the foreground, a large, light-colored concrete planter holds a bush of pink flowers. To the left, another planter contains tall grasses. In the background, a tree with green leaves and a white structure are visible under a clear blue sky.

**EISEN EN WENSEN
GEWASBESCHERMING
IN DE SIERTEELT VAN
DE TUINRETAIL
AMBITIE 3.0.**

VOOR JE LIGT DE AMBITIE GEWASBESCHERMING IN DE SIERTEELT VAN DE NEDERLANDSE TUINRETAIL 3.0.

De ambitie 3.0 is het vervolg op de ambitie van 2017-2018, een dynamisch plan van de tuinbranche inzake verduurzaming van het gebruik van gewasbescherming in de sierteelt. De ambitie 3.0 beschrijft de doelen voor 2019 en 2020.

Ambitie 1:

IN 2022 IS 60% VAN DE GEBRUIKTE MIDDELEN IN DE (SIER-) TEELT DUURZAAM.

Ambitie 2:

KWEKERS DIE LEVEREN AAN NEDERLANDSE RETAIL ZIJN INTEGRAAL MET VERDUURZAMING BEZIG.

1. ACHTERGROND

De tuinbranche draagt actief bij aan een gezonde woon- en leefomgeving. Onze producten en initiatieven helpen en inspireren consumenten kritisch te kijken naar de eigen tuin. Groen heeft positieve effecten op de gezondheid en het welbevinden van de mens, vogels, bijen en vlinders. Groen kan ook een goede rol vervullen voor de waterhuishouding en biodiversiteit. Veelzijdig groen in plaats van alleen maar tegels en stenen geeft schonere lucht, meer verkoeling, betere afwatering én meer leven in de buitenruimte die uitgroeit tot verlengstuk van woonkamers en van de natuur. Onder de noemer 'De Levende Tuin' maakt de tuinbranche helder hoe de tuinbezitter met eenvoudige maatregelen een steentje kunt bijdragen aan behoud van biodiversiteit.

Kijkend naar de markt, de maatschappelijke ontwikkelingen en de vergroening van de maatschappij, is verdere verduurzaming van de sector gewenst. Tuinbranche Nederland heeft een duurzaamheidsplan opgesteld; het Groen Brancheplan. In dit plan wordt breed ingegaan op verduurzaming. Belangrijk, aandachtspunt in het Groen Brancheplan betreft het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de sierteelt en het aantal residuen van middelen op de siergewassen die worden verkocht in tuincentra en bij andere retailers.

Begin 2016 hebben de gezamenlijke tuinretailers, een aantal handelspartijen en ketenpartijen samen met CLM, Stichting Natuur & Milieu en Tuinbranche Nederland de eerste ambitie gewasbescherming in de sierteelt ondertekend. Met deze ambitie wilde de tuinbranche haar verantwoordelijkheid nemen en laten zien hoe zij vanuit haar Groen Brancheplan ook op het thema gewasbescherming in de sierteelt wil ontwikkelen en verduurzamen.

De retail heeft een gezamenlijke ambitie ten aanzien van verantwoord ondernemen in de groenbranche in het algemeen en duurzame gewasbescherming in de sierteelt in het bijzonder. Deze ambitie kan de retail niet alleen realiseren. Ketenpartijen zullen deze ambities in werkwijzen, kwaliteitssystemen en keurmerken moeten helpen vormgeven.

Ook voor de Ambitie 3.0 hebben de ketenpartijen (retailers, kwekers en vertegenwoordigers van deze groepen) de handschoen gezamenlijk opgepakt om hier invulling aan te geven. Het is goed te zien dat de ambitie gedeeld wordt, er diepgaand over wordt gediscussieerd en partijen samenkomen om van elkaar te leren en dit weer te delen. Het is een boeiend proces.

Centrum voor Landbouw en Milieu (CLM), Stichting Natuur & Milieu (N&M), Land en Tuinbouworganisatie Nederland (LTO), Certificeringsorganisaties en andere betrokken kennispartners verstrekken kennis en informatie en brengen partijen vanuit de praktijk bij elkaar. Afgelopen

jaren is –met inbreng vanuit de partijen– bovendien verder vormgegeven aan de ontwikkeling en implementatie van een product proof certificaat door MPS. Dit certificaat is vanaf 2017 beschikbaar en kent sinds dat moment een snelgroeiend aantal deelnemers.

Om garanties te hebben dat de producten die de retail vandaag én in de toekomst verkoopt in lijn zijn met de ambities is samenwerking met MPS belangrijk. MPS is immers een organisatie in de tuinbranche die (registratie) systemen en certificaten heeft ontwikkeld en geïmplementeerd waarmee partijen in de markt elkaar garanties kunnen geven over duurzaamheid maar vooral ook middelengebruik.

Deze dynamische notitie schetst de ambitie van de tuinbranche retailers: Groenrijk, Hornbach, Intratuin, Life & Garden, Praxis Tuincentrum, BijStox, Ranzijn tuin & dier, GRS Retail en Welkoop Retail. De notitie is opgesteld op initiatief van Tuinbranche Nederland, Stichting Natuur & Milieu en CLM.

Daarnaast zijn een aantal ketenpartijen nauw betrokken bij deze notitie en onderschrijven zij de gestelde verduurzamingsambitie. De ambitie voor 2019 en 2020 is in deze notitie vastgelegd.

2. AMBITIES

Tuincentra zijn de kennis- en inspiratieplek voor groen, duurzaam groen. Vanuit dat perspectief zijn de tuincentra ook de plek in de markt waar consumenten, groenliefhebbers of tuinbezitters hun groenproducten en informatie over aanleg en of verzorging kunnen halen. Tuincentra beschikken over een breed en diep assortiment mooie en sterke planten en bloemen voor in de kamer en in de tuin.

Doel van deze Ambitie 3.0 is dat retailpartijen met behulp hiervan helder kunnen aangeven aan hun (groen) leveranciers wat hun wensen en eisen zijn met betrekking gebruik van gewasbescherming in de sierteelt. Op die manier werken we vanuit de breedte aan verduurzaming van groen en borgen partijen naar elkaar hoe ze daar vorm aan geven. Kern van de ambitie 3.0 is werken vanuit IPM (Integrated Pest Management) en innovatie, een gefaseerd verbod op schadelijke middelen en het stimuleren van sterke gewassen.

Belangrijk om vast te stellen is dat de retailers waar mogelijk in hun inkoopproces in de (sier-)teelt voorrang gaan geven aan sterke gewassen. Ook zullen biologische producten (indien beschikbaar) in de winkels zichtbaar worden opgenomen en onder de aandacht van consumenten worden gebracht.

Ambitie 1:

IN 2022 IS 60% VAN DE GEBRUIKTE MIDDELEN IN DE (SIER-) TEELT DUURZAAM.

OVER WETTELIJK VERBODEN MIDDELEN:

1. Op sierteeltproducten mogen geen verboden middelen worden aangetroffen. Via certificering kan dit in de sector worden geborgd. Mocht er een overtreding worden geconstateerd dan mag het product niet worden verhandeld en zullen gepaste maatregelen getroffen worden. De deelnemende retailers zullen het betreffende product niet afnemen en dus ook niet op de markt brengen.

OVER TOEGELATEN, MAAR ONWENSELIJKE MIDDELEN:

2. Gewasbeschermingsmiddelen die wel zijn toegelaten, maar die sterk milieubelastend¹ zijn, met name voor bijen en andere nuttige insecten, worden waar mogelijk zo snel mogelijk verboden en anders gefaseerd verboden. De tuinbranche realiseert zich dat sommige middelen voor bepaalde productgroepen moeilijk vervangbaar zijn. Het mag echter niet zo zijn dat het minst sterke gewas "bepaalt" hoe snel of hoe langzaam een middel uit gefaseerd of verboden wordt. Daarom is, onder regie van Tuinbranche Nederland, een uitfaseringsaanpak uitgevoerd. Een middel krijgt een uitfasering per productgroep als een volledig verbod niet meteen mogelijk is. Zo voorkomen we dat de lat voor het hele assortiment bepaald wordt door de moeilijkste planten. Hiermee eist de retail een aanpak waarbij middelen die tuinbouwkundig gemist kunnen worden en/of sterk belastend zijn, snel uit gefaseerd worden.

CLM heeft begin 2019 een nieuwe analyse gemaakt van de negen chemische gewasbeschermingsmiddelen/neonicotinoïden (tabel 1). Aan de hand daarvan is bepaald of uitfasering voor bepaalde productgroepen of volledig stoppen met het middel mogelijk is, volgens het opgestelde toetsingskader:

- Nieuwste wetenschappelijke inzichten over schadelijkheid (de mate waarin het middel slecht is voor bijen of andere nuttige insecten, of nieuwe inzichten over schadelijkheid anderszins).
- De tuinbouwkundige noodzaak van de middelen en beschikbaarheid van alternatieven voor een bepaalde productgroep (innovatie in het middelenaanbod). Dit is bepaald door te analyseren of en zo ja welk percentage van de telers de middelen toepast en of er knelpunten ontstaan.

- De economische relevantie van een product(groep) die vroege uitfasering van een schadelijk middel verhindert (vb. bij minder dan 0,5% omzetaandeel kan geadviseerd worden een product uit het assortiment te laten verdwijnen als dat product volledige uitfasering van een bepaald middel verhindert).
- Initiatiefnemers stimuleren initiatieven voor vernieuwing, innovatie in gewassen, Integrated Pest Management (IPM) en ook in verduurzaming van gewasbescherming.

De uitkomsten van de toetsing zijn als volgt:

Voor 2019 geldt een verbod voor chloorpyrifos, clothianidine, cypermethrin, fipronil en imidacloprid voor alle productgroepen (tabel 1). Voor de middelen acetamiprid, deltamethrin, thiacloprid en thiamethoxam geldt alleen een verbod voor de productgroepen waar <10% van de telers het middel gebruikt (tabel 2).

Wanneer blijkt dat in een specifiek gewas voor een van deze vier middelen toch een tuinbouwkundige noodzaak bestaat kan de kweker dit via LTO Glaskracht of LTO bomen en vaste planten inbrengen. Tuinbouwkundige noodzaak in de geïntegreerde gewasbescherming is met name belangrijk wanneer een middel als correctiemiddel ingezet moet worden op het moment dat biologische bestrijding onvoldoende effectief blijkt en (pleksgewijs) chemisch ingrijpen nodig is. De leverancier moet in dergelijke gevallen de retailorganisatie waaraan geleverd wordt op de hoogte stellen.

3. Om de ambitie van de sector en retail naar een hoger niveau te brengen is het belangrijk dat de totale milieulast als gevolg van middelengebruik wordt verminderd. Zodat de biodiversiteit in de volle breedte van die aanpak profiteert, dus inclusief bijen, natuurlijke vijanden, waterorganismen etc.

Het uitfaseren van de meest schadelijke middelen zoals in deze aanpak draagt daaraan bij. In uitzonderlijke gevallen kan het gebruik van een van de uitgesloten middelen tuinbouwkundig noodzakelijk zijn. In die gevallen kan een teler dispensatie krijgen voor het gebruik van een middel. Hij zal dan richting afnemer(s) (en de ondertekenaars van deze ambitie) aannemelijk moeten maken dat de totale milieulast van zijn middelengebruik hierdoor niet toeneemt.

¹ Een recent overzicht dat CLM op verzoek van Natuur & Milieu en SMK heeft opgesteld laat zien dat een deel van alle momenteel in Nederland toegelaten middelen voor milieu of mens belastend kunnen zijn, waaronder de middelen die ter discussie staan vanwege de schadelijkheid voor bijen (Hoogendoorn e.a. 2019).

4. Het aantal aan te treffen middelen en de aangetroffen gehalten moet zo laag mogelijk zijn (maximaal 15 in 2017, 12 in 2019 en maximaal 10 stoffen in 2022, uitgaande van een gehalte van 0,05 mg/kg). Hierbij dient wel rekening gehouden te worden met afwisseling van middelen die belangrijk zijn voor effectieve gewasbescherming (IPM).

5. Middelen die vanaf een bepaald jaar wettelijk of vanwege de uitfasering niet meer gebruikt mogen worden, kunnen in meerjarige gewassen bij controle nog wel aangetroffen worden. Dit kan omdat ze in een eerdere periode zijn gebruikt, toen dat nog wel was toegestaan. Dit kan in de plant, maar ook in het recyclesysteem bij een combinatie tussen binnen- en buitenteelt optreden. Wanneer dit optreedt, zal beoordeeld worden of het wel of niet een overtreding is. Certificeerders hebben hiermee ervaring en kunnen dit samen met de kweker vaststellen.

6. Borging: om te beoordelen of de kweker inderdaad de verboden middelen niet meer gebruikt is het noodzakelijk dat de kweker meedoet met Product Proof (als MPS A deelnemer) of een ander certificaat dat een vergelijkbare borging biedt. De lijst met verboden middelen kan worden opgenomen in Product Proof zodat deelnemende kwekers en afnemers direct kunnen zien of het product voldoet.

7. De ondertekenaars van de ambitie voeren vanuit deze ambitie jaarlijks een onderzoek uit naar residuen van gewasbeschermingsmiddelen in hun assortiment. Dit onderzoek wordt door Natuur en milieu centraal gecoördineerd. Daarmee wordt gebruik in lijn met de Ambitie 3.0 gemonitord. Residuen die niet te verklaren zijn binnen de Ambitie 3.0, worden met de betreffende toeleverancier / kweker besproken. Waar nodig zullen sancties worden genomen/ getroffen.

In het kader van uitwisseling van informatie en kennis gaan ondertekenaars in 2019 kijken hoe de uitkomsten van het onderzoek onderling kunnen worden gedeeld. Dit moet zorgvuldig manier gebeuren. Doel is om te kijken hoe gezamenlijk kan worden geleerd van de zaken die uit het onderzoek naar voren komen, en hoe retailers en kwekers zo goed mogelijk lessen kunnen trekken uit de resultaten van het onderzoek.

Tabel 1: Uitfasering en beperking van gewasbeschermingsmiddelen in de sierteelt (X=verbod, Y=beperking)

Jaar	2017	2019	2022
Middel			
Chloorpyrifos	x	x	x
Clothianidine	x	x	x
Cypermethrin	x	x	x
Fipronil	x	x	x
Imidacloprid	x	x	x
Acetamiprid	y	x of y	x of y
Deltamethrin	y	x of y	x of y
Thiacloprid	y	x of y	x of y
Thiametoxam	y	x of y	x of y
overige milieubelastende middelen		y	x of y

Tabel 2: Verbod van vier gewasbeschermingsmiddelen in 2019 in de Tuinbranche ambitie (x=verbod, <10% van de telers gebruikt het middel).

2017 (incl check data 2018)	acetamiprid	deltamethrin	thiacloprid	thiamethoxam
PERKPLANTEN	x		x	
KAMERPLANTEN (groen)	x		x	
KAMERPLANTEN (bloeiend)			x	
BOS en HAAGPLANTSOEN	x			x
LAAN EN PARKBOMEN	x			x
BOOMTEELT container	x			x
VRUCHTBOMEN (ONDER-STAMMEN)	x		x	x
CHRY SANT	x		x	
FREESIA	x		x	
GERBERA			x	
LELIE/IRIS			x	
GLADIOOL onbedekt			x	x
ROOS		x	x	
ZOMERBLOEMEN	x		x	x
ORCHIDEE			x	x
BOL / KNOL-BLOEMEN op pot	x	x	x	x
BOLLENTEELT TULP		x		x
BOLLENTEELT LELIE		x		x
BOLLENTEELT HYACINT		x	x	x
BOLLENTEELT NARCIS		x	x	x
VASTE PLANTEN in pot	x			x

² De detectielimiet die voor de meeste bestrijdingsmiddelen wordt gehanteerd is 0,01 mg/kg. Voor het aantal aan te treffen middelen is de aanpak te toetsen aan 0,05mg/kg. Hiermee wordt de focus gelegd op de middelen die zijn toegepast in de teelt. Gehalten tussen 0,01 en 0,05 mg/kg kunnen ook andere oorzaken hebben, zoals gebruik in een eerder jaar of verwaaiing vanuit andere percelen.

Ambitie 2:

KWEKERS DIE LEVEREN AAN NEDERLANDSE RETAIL ZIJN INTEGRAAL MET VERDUURZAMING BEZIG.

1. De kwekers die leveren aan de Nederlandse retail moeten transparant werken en daarmee gecertificeerd zijn. Hiermee borgen we een integrale duurzaamheidsaanpak, werken we volgens de principes van IPM (geïntegreerde bestrijding van ziekten en plagen) en beperken we het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.

De aanpak is toepassing van IPM (geïntegreerde bestrijding van ziekten en plagen) te stimuleren om het gebruik van chemische insecticiden verder te verminderen. Speciale aandacht is nodig voor scouting van ziekten en plagen, het vaststellen van schadedrempels en ontwikkeling en toelating van nieuwe groene natuurlijke middelen.

2. De initiatiefnemers willen het aandeel gecertificeerde inkoop verhogen. Daarvoor is noodzakelijk dat in een nulmeting wordt bekeken waar zij nu staan. Retailers leveren vanaf begin 2019 de gegevens over gecertificeerde inkoop. Tuinbranche Nederland zorgt ervoor dat de gegevens worden besproken en dat gezamenlijk een ambitie wordt bepaald. Net als voorgaande jaren schrijven de ondertekenaars hun leveranciers aan met doelstellingen. Tuinbranche Nederland coördineert de monitoring gezamenlijk met CLM, Natuur & Milieu en MPS.

3. Vanuit de ambitie wordt samen met ketenpartijen invulling gegeven aan een continue vorm van informatie en kennisoverdracht over IPM. Thema's daarin zijn o.a. het voorkomen van emissie, goede diagnose van een ziekte of plaag, het scouten en schadedrempels om onnodig chemisch ingrijpen te voorkomen en de inzet van natuurlijke vijanden, groene middelen of middelen met lage milieubelasting en pleksgewijze bestrijding.

4. Ondertekenaars en betrokkenen bij de ambitie werken gezamenlijk aan transparantie en openheid over verduurzaming in de keten. Andere ketenpartijen (nationaal en internationaal) worden gestimuleerd kennis te nemen en aan te haken bij de ambitie. Partijen realiseren zich dat mede door samenwerking, kennisdeling en transparantie, en het bepalen van doelstellingen verdere versnelling in het verduurzamingsproces van de sector kan worden gerealiseerd.

3. STAPPEN, IJKMOMENTEN EN

PLANNING

De gestelde ambities 3.0 worden vastgelegd in maart 2019.

- Na tekening communiceren de ondertekenaars de ambities zo spoedig mogelijk aan de leveranciers.
- Elk jaar wordt een onderzoek naar residuen uitgevoerd.
- In de zomer van 2020 vindt evaluatie plaats van de ervaringen met de uitfasering, IPM stappen en residuen, en de systeem-aanpak.
- Op basis van de ervaringen en de gebruiksgegevens vindt analyse via het toetsingskader plaats en wordt de ambitie 2021 e.v. opgesteld door de initiatiefnemers.

PARTIJEN DIE ONDERTEKENEN:

Initiatiefnemers:

Tuinbranche Nederland
Frank van der Heide

Natuur & Milieu
Jelmer Vierstra

CLM Onderzoek en Advies
Peter Leendertse

Retailers:

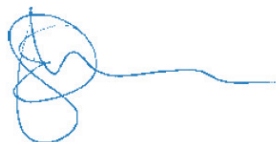
BijSTOX
Peter Stox

Groenrijk
Jacky Michels

GRS Retail
Roy Noordhoek

Hornbach
Ellen Steinmann

Intratuin
Peter Paul Kleinbussink

Life & Garden
Anton Schalk

Praxis Tuincentrum
Joost de Beijer

Ranzijn tuin & dier
David Zwanenburg

Welkoop Retail B.V.
Bert Bargboer

Handelspartijen

Onderstaande handelspartijen zijn nauw betrokken bij de ambitie 3.0, ondersteunen deze en zullen hun afnemers/ ketenpartners informeren en daar waar mogelijk stimuleren te handelen conform deze ambitie

Arie Bouman Tuinplanten
Dirk Bouman

Greenbaze
Eddy Joosten

Royal Lemkes
Elise Wieringa

Waterdrinker
Mariska Foppen

Het is het streven van de initiatiefnemers dat zoveel mogelijk (keten)partijen (nationaal en internationaal) deze ambitie omarmen en ten uitvoer brengen. Daarom roept zij partijen/ organisaties op, die zich in deze notitie herkennen, de ambitie te ondertekenen. Geïnteresseerden kunnen dit kenbaar maken bij de initiatiefnemers.

TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGEN

Initiatiefnemers (Tuinbranche Nederland, Natuur en Milieu, en CLM) werken samen met toonaangevende marktpartijen aan de ontwikkeling van een systeem waarmee marktpartijen op een geborgde manier de milieulast van middelengebruik in de toekomst kunnen berekenen.

In de basis bestaat deze methodiek eruit dat de middelenregistratie van een bepaald teeltseizoen wordt omgerekend naar de milieulast die samenhangt met het totale middelengebruik in dat seizoen. Daardoor hoeft een teelt niet meer beoordeeld te worden op het wel of niet voorkomen van een individueel middel maar houden telers en hun adviseurs meer flexibiliteit bij de inzet van middelen. Zij kunnen samen sturen op een spuitplan met een lagere milieulast.

Deze indicator geeft inzicht in milieulast per teelt, per teler, per product, per retailer etc. En geeft zo de sturingsinformatie voor heel verschillende doelgroepen. De indicator biedt daarmee kansen om als sector op een andere manier over verduurzaming van het middelengebruik te sturen en te rapporteren.

Verschillende partijen uit de keten en uit de land- en tuinbouw werken gezamenlijk aan dit initiatief rondom milieulast. Onder de noemer Milieu-Indicator Gewasbescherming is een projectgroep onder leiding van de Wageningen Universiteit en CLM gestart. Doel is dat medio 2021 een methode is ontwikkeld die internationaal toepasbaar is.